

VEIKLOS KRAŠTOTYROS MUZIEJUJE

Tema	„Tautinis kostiumas“
Autorius	Druskininkų savivaldybės Leipalingio progimnazija Pradinio ugdymo mokytoja metodininkė Leonora Mockevičienė
Kiti dalyviai	Kraštotyros muziejaus vadovė Laima Žukauskaitė, direktoriaus pavaduotoja Sandra Makulavičienė, mokiniai,
Kontekstas	Mokiniai skiria tautinį kostiumą nuo kitų drabužių, tačiau nenusako jo ypatybių, regioninių skirtumų, dėvėjimo ir nešiosenos paskirties, negeba jo teisingai komplektuoti, priskirti tam tikram etnografiniam regionui būdingų detalių, nežino kostiumo atsiradimo ir vystymosi istorijos
Aplinka	Veikla vykdoma Kraštotyros muziejuje, etninės kultūros kabinete
Trukmė	Apie 1 – 1,5 val.
Integracija	Lietuvių kalba - nusakydami kostiumo paskirtį kalbės tiksliai ir aiškiai, sklandžiai formuluos sakinius Pasaulio pažinimas – supras ir praktiškai apibūdins įvairių audinių savybes, spalvas bei paskirtį Dailė – technologijos – mokysis tinkamai derinti kostiumo dalis, detales, atliks praktines komponavimo užduotis Matematika – pritaikys geometrines figūras juostose ir prijuostėse
Tikslinė grupė	1–4 klasių mokiniai
Ugdomos kompetencijos	Komunikavimo, pažinimo, socialinė pilietinė, asmeninė, kultūrinė
Priemonės	Tautiniam kostiumui reikalingos dalys, audinių ir odos skiautės, siūlai, popierius, spalvoti pieštukai

EIGA:

Tikslas: Supažindinti mokinius su Dzūkijos regiono tautiniu kostiumu

Uždavinys: Remdamiesi asmenine patirtimi ir pateikta informacija mokiniai teisingai „aprengs“ žmogų dzūkišku tautiniu kostiumu

Įvadinė dalis. Temos atskleidimui naudojamas **metodas „Minčių lietus“**

(Ką mokiniai žino apie tautinį kostiumą?)

Galimi mokinių atsakymai

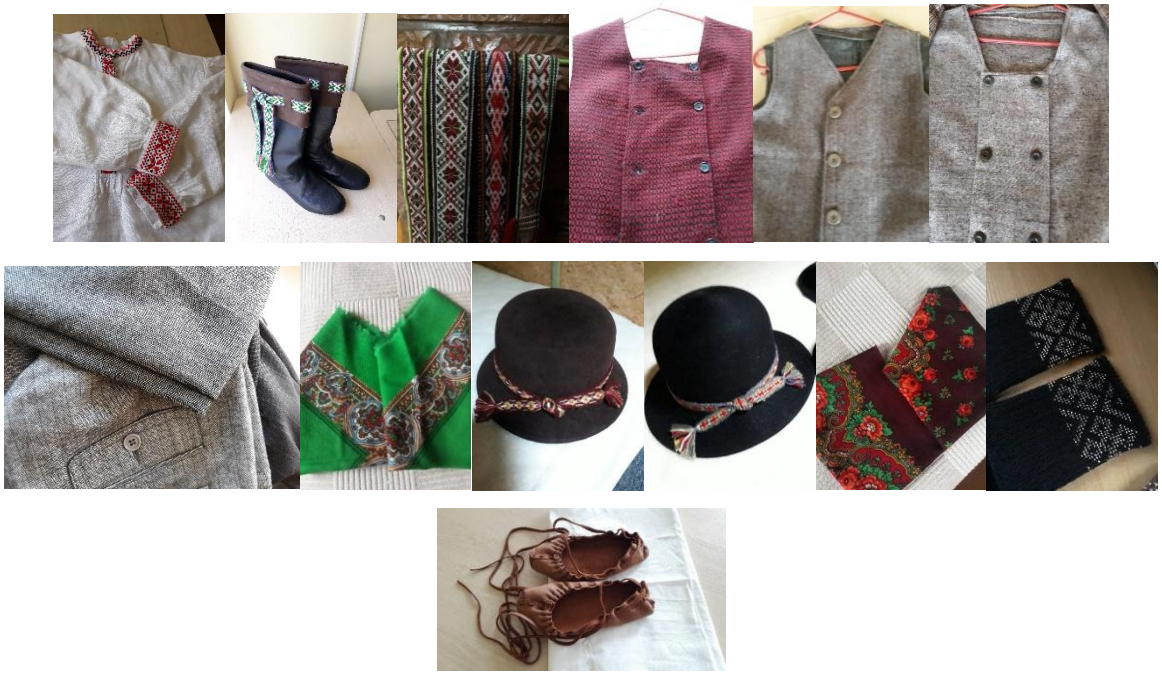
- Drabužiai
- Yra muziejuje
- Išeginiai drabužiai
- Nešiojo valstiečiai
- Ausdavo močiutės
- Eidavo jais pasipuošę į bažnyčią
- Siūdavo iš lino
- Batus siūdavo iš gyvulių odos
- Languotas sijonas
- 19 amžius
- Parodydavo savo kraštą, vietovės savitumą

Pagrindinė veiklos dalis. Pateikiamos lentelės su reikalinga veiklai informacija

Berniukui	Mergaitei
Balti drobiniai marškiniai Liemenė, kelnės Juosta - rinktinė Naginės, autai, odiniai batai Sermėga Kaklaskarė Skrybėlė (apvalus viršus) Galima pateikti ir nuotraukas arba kostiumų pavyzdžius	Balti drobiniai marškiniai Smulkiai languotas sijonas, pasijonis Prijuostė Šilko, brokato, plonos vilnelės liemenė su įduru Juosta – rinktinė Sermėga Karūnėlė Šilko kaspinėliai, plaukai supinti į dvi kasas Mediniai arba koralo karoliukai Baltos kojinitės Odiniai bateliai, naginės

Galima pateikti ir nuotraukas arba kostiumų pavyzdžius

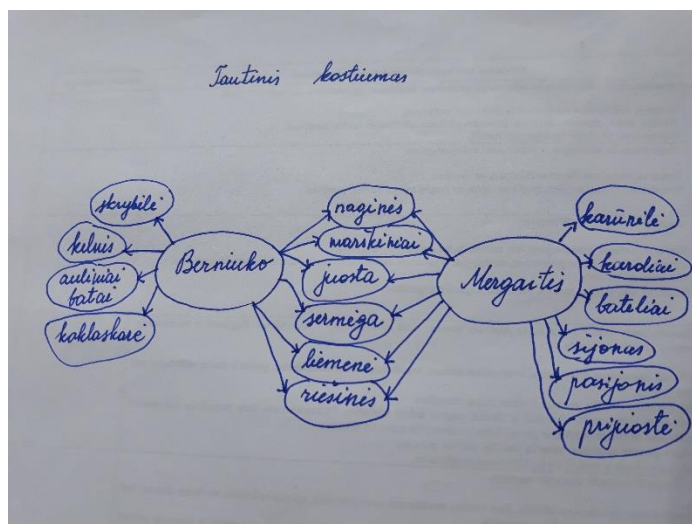
Berniukui

Mergaitei:

Skirtumams ir panašumams nustatyti naudotinas metodus „Dvigubo burbulo žemėlapis“

Kriterijai veikloms atlikti:

1. Naudoti esamus pavyzdžius ir pateiktas detales;
2. Teisingai aprengti dzūkutį arba dzūkutę.

Siūlomos veiklos (priklausomai nuo mokinių amžiaus):

spalvinimas, kostiumo detalių akcentavimas, būdingos spalvos.

aplikacija iš vilnonių, drobinių, šilkinų, brokato audinių skiaučių. Detalės iš odos ir siūlų.

Kaip atskiros pamokos ar veiklos galimos (3, 4 klasė): juostų audimas, raštai ir spalvos, ornamentas, simboliai ir jų reikšmė

Turint tikrus tautinius kostiumus galima mokytis teisingai komplektuoti kostiumą. Siūloma dirbti grupelėmis, vaikai turi galimybę mokytis vienas iš kito, drauge tartis ir priimti teisingą sprendimą.

Baigiamoji dalis. Refleksija, aptarimas ir argumentavimas remiantis klausimais.

Ką naujo sužinojau?
 Kas buvo įdomu? Kodėl? Gal keista? Kodėl?
 Kas sunkiau sekėsi? Kodėl?
 Kur panaudosiu tai, ką žinau, moku?

Tautinis kostiumas (mokinių atsakymai):

- Labai margas, įvairios spalvos
- Liemenės prabangaus audinio
- Apsirengti reikia, kai giedamas Lietuvos himnas
- Pasipuošti šventėse, dalyvauti konkursuose, parodyti Leipalingį svečiams
- Kostiumas parodo, kad esu dzūkas
- Labai gražus. Patinka riešinės ir koralo karoliai
- Audiniai išausti rankinėmis staklėmis
- Gamina audėjos, siuvėjos, batsiuviai
- Sunku vienam apsirengti, reikia pagalbos

Daugiau medžiagos apie tautinį kostiumą rasite mūsų folkloro kolektyvo „GURINUKAI“ puslapyje: <https://mokinukaipradinukai.jimdo.com/>

Veikla baigiama žodžiais:

Probobulė Adelė pasakytų:

- Dėka Jumi, kad žūrėjot, kad klausėt, paspuoškit dzūkišku kosciumu ir būsit gražausi an šito margo svieto.

Tema	„Apie vištaites, plunksnas ir paduškaites“
Kontekstas	Mokiniai žino, ką žmonės veikė seniau, turi supratimą apie amatus, tačiau kai kurie amatai sparčiai nyksta, svarbūs buities ir kantrybę ugdantys vaikų darbai darbai eina užmarštin.
Svarbu	Užduotis mokiniams – užrašyti ir pristatyti savo vietovės (kaimo) senovinį amatą
Aplinka	Veikla vykdoma progimnazijos Kraštotyros muziejuje, etninės kultūros kabinete
Trukmė	Apie 1 val.
Integracija	Lietuvių kalba - kalbės tarmiškai, pristatydami darbą informaciją pateiks tikslingai ir glaustai Pasaulio pažinimas – surinks tinkamos informacijos apie plunksnų svarbą, sveiką gyvenimo būdą, ugdysis asmenines teigiamas savybes
Tikslinė grupė	1-4 klasių mokiniai
Ugdomos kompetencijos	Pažinimo, asmeninė, kultūrinė, komunikavimo
Priemonės	Plunksnos, impilas, siūlas, adata, pagalvė

Tikslas. Domėtis dzūkų krašto senaisiais amatais, juos užrašyti ir perteikti kitiems

Uždavinys. Remdamiesi turima patirtimi, surinkta medžiaga ir priemonėmis mokys bendraamžius teisingai pasidaryti pagalvę.

Įvadinė dalis. Temos atskleidimui užmenama mįslė.

Su galvu mažesnė, be galvos dzidesnė? Kas?

(atsakymas - paduškaitė)

Pagrindinė dalis. Amato pristatymas. (Kadangi buvo pasiūlyta užduotis mokiniams – užrašyti ir pristatyti savo vietovės (kaimo) senovinį amatą, šis veiklos aprašymas – dviejų mokinių atliktas darbas)

- Mes abi sasulės: Viktorija ir Kamilė. Gyvenam Straciūnuose už Leipalingio. O ca mūs vištaitės: rudukės, jauniklės ir raibas gaidzys, kap gi be

O dar tai norėtum Jumi pasakyc, kad dabar labai visi mandri.

Nuveina in krautuvj, nusperka kapotų plunksnų padušų ir tadu verkauna, kad bado veidukų.

O dar dzidesnė bėda - perka sintetines paduškaites – taigi labai nesveika.

Mes tai visi namie miegam an savo darycinių paduškaitių.

Tai dar Jumi parodzysim, kap teisingai raikia viskas su tom plunksnom padaryc:

Plunksna laikyc tep, kad kotelis būt apacion.

Tadu po mažuko gabaluko plėšč vis žamyn ir žamyn.

Tep suplėšyc visų plunksnų.

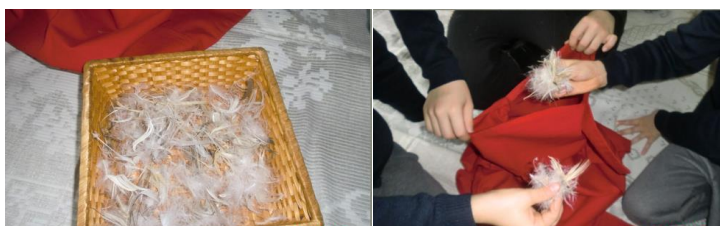

Likusių viršūnėlių – nugnybc, kotelis – šonan.

Sudėc visas plunksnelas impilan.

**Impilų gražai užsiūc.
Paduškutė apvilkc užvalkalu.**

Kai paaiškinama visa darbo eiga, plunksnas gali mokytis plėšyti visi. Siūloma pasidaryti pagalvėlę.
Baigiamoji dalis. Refleksija. Kamilė ir Viktorija užduoda klausimą.

- Dar sakykit, ko gi labiausia reikia, kad minkšta paduškaitė būtų?

Naudoti metodą „Minčių lietus“

(Teisingas atsakymas - **Kantrybės** !)

Aptariant vertėtų padiskutuoti, kodėl kantrybės
(keletas mokinių atsakymų: Nes pirštukus skauda

Prilimpa prieg burnos

Negali plepėti, juoktis, net kvėpuoti

Plėšyc plunksnas labai sunku

Veiklos pristatymas baigiamas močiutės Elenos Kavaliauskienės žodžiais:

Kad minkštų paduškaitį turėtai, reikia kašikas gelažinių pupų suvalgyti

(reikia būti labai kantriam)

Tema	„Vietovardžiai“
Kontekstas	Mokiniai yra susipažinę su tautosakos rūšimis, moka keletą mįslių, pasakų, žaidimų, tačiau retas domisi padavimais, legendomis, smulkiąja tautosaka, jos neanalizuoja, itin skurdus savo apylinkių vietovardžių istorijos žinojimas
Aplinka	Veikla vykdoma progimnazijos Kraštotyros muziejuje, etninės kultūros kabinete
Trukmė	Apie 1 val. (rekomenduojama vienas tekstas)
Integracija	Lietuvių kalba – analizuos ir suvoks tekstą kaip visumą, nusakys priežasties ir pasekmės ryšį Pasaulio pažinimas – praplės savo akiratį geografinėmis ir istorinėmis žiniomis apie apylinkėse esančius kaimus, piliakalnius
Tikslinė grupė	1-4 klasių mokiniai
Tikslas	Domėtis dzūkų krašto istoriniu paveldu, mokytis užrašyti tautosaką iš tautosakos pateikėjų, gebėti ją suprasti
Uždavinys	Remdamiesi turimais tekstais teisingai atliks teksto suvokimo užduotis

Ugdomos kompetencijos	Kultūrinė, pažinimo, komunikavimo, kūrybingumo, asmeninė
Priemonės	Tekstai, klausimai teksto suvokimui
Vertinimas	Perskaityti teisingiausiai atliktus darbus, rekomenduojama, kad mokiniai patys įsivertintų (šviesoforo metodu) savo atsakymus, pagirti, „Krašto žinovus“ vertėtų paskatinti.

TEKSTO SUVOKIMO UŽDUOTYS

(jei tekstas skirtas pirmokams, pateikti rekomenduojama spausdintomis didžiosiomis raidėmis)

PADAVIMAS APIE ČERNIAUSKŲ PILIAKALNĮ

KAIMO ŽMONĖS PASAKOJA, KAD LABAI SANIAI AN KALNO BUVO GRAŽI PILIS IR DZIDZIULIS DVARAS. O TAN DVARI GYVENO TOKIA PIKTA RAGANA JUODA VOKĖ. JINAI TURĖJO LABAI GRAŽŲ SŪNŲ, JĮ LABAI MYLĖJO. ALIA KARTŲ PASDARĖ BĖDA. TAS BERNAICIS IŠKRITO PER LANGŲ. NESPĖJO MOTULĖ JO PAGAUC. KAP KRITO TAI NUPUOLĖ NET AŽARAN IR NUSKINDO. VERKĖ VERKĖ JUODOJI VOKĖ SAVO SŪNULIO, PRAKEIKĖ PILĮ IR DVARŲ SU VISAIS TURTAIS IR CIEK PRIVERKĖ, KAD IŠ TŲ AŠARŲ SUSDARĖ UPELIS. SAKO TAS MAŽUTUKAS BEVARDZIS. O KAP PRIEG TO KALNO IR UPELIO NUVEINI, TAI KARTAIS MATOS KAP ATEINA TOJ PONIA LABAI GRAŽI VISA JUODA, O KAP CYKIAI STOVI, TAI GIRDZIS KAP LIG ŠOL SAVO SŪNULIO GAILIAI VIS VERKIA IR VERKIA.

Klausimai

1. Kas seniau buvo ant kalno?
2. Kas gyveno dvare?
3. Ką ji turėjo?
4. Kas atsitiko sūnui?
5. Šis kūrinys, yra ..... (kokia tautosakos rūšis?)
6. Paaiškink, kodėl piliakalnis vadinasi Černiausų?
7. Iš ko susidarė upelis? Kaip jis vadinasi?
8. Nusakyk vietą, kurioje dabar yra minėtas piliakalnis?
9. Paaiškink žodžio *piliakalnis* darybą.

Atsakymai

1. Pilis ir dvaras.
2. Juodoji Vokė. Pikta ragana. Ragana.
3. Sūnų.
4. Iškrito per langą.
5. Padavimas.
6. Vardas kilo nuo žodžio juodas (slaviškai čiornyj)
7. Iš ponios ašarų. Neturi vardo. Bevardis.
8. 6 kilometrai nuo Leipalingio Druskininkų link, netoli Didžiasalio kaimo.
9. Sudarytas iš žodžių *pilis ir kalnas*

Padavimas apie Mikalinos ir Viktorinos kaimus

Kaimo žmonės pasakoja, kad labai seniai prieg Dulgo ažaro gyveno labai, nu labai bagotas žmogus. Turėjo dvi dukras: Viktoriją – vyrasnę ir Mikaliutį – jaunesnę. Augo jos, gražėjo, jau in Viktoriją kavalieriai žvalgytis pradėjo. Sunerimo tėvulis ir kad nebūt sarmata, tai ėmė nupirko žemės ir dvarų Viktorijai dešinėn ažaro. O kap gi tau, žmogau, nepaliko kripdon ir jaunesnės. Kairėn ažaro pusėn ir dvarų, ir žemės nupirko Mikaliutei. Tai va tep ir ajo toj gyvascis. Toj vietoj, kur gyveno Viktorija, žmonės ir kaimų pavadzino Viktorina. Alia Mikaliutį visi gal tep ir būt vadziny, jei ne tokis biednas žmogus. Ajo pro tų dvarų ir oratos kad užrėks „Kad jau toj jūs Mikaliutė, visa Mikalina, jau išaugus, stolna“ Nuog tadu žmonės sako tų dvarų ir kaimų vadzinc pradėjy Mikalina.

Klausimai

1. Kas gyveno prie ežero?
2. Kiek dukrų turėjo žmogus?
3. Ką tėvas nupirko Mikaliutei?
4. Kodėl kaimas pavadintas Viktorina?
5. Paaiškink Mikalinos kaimo atsiradimą.
6. Ką reiškia žodžiai: *oratos užrėkė, stolna, kripdon nepaliko*?

Atsakymai

1. Žmogus
2. Dvi
3. Dvarą ir žemės
4. Nuo mergaitės, dukros vardo Viktorija
5. Nuo mergaitės vardo Mikalina, buvo jau suaugus
6. Oratos rėkė – garsiai rėkė, stolna – suaugus, užaugus, kripdon nepaliko - nenuskriaudė